

S02 Historische stadswandeling Lelystad-Oost (8,2 km)

Auteur: Mari Smits

Start- en eindpunt: LIDL, Passage 1, 8223 AJ Lelystad.

Openbaar Vervoer: Vanaf station Lelystad lijn 5 of 145 naar Lelycentre.

Parkeren: Bij de startplaats staan parkeerautomaten. Op de Rode Klif (ca. 400 meter na de start) kun je gratis parkeren.

Horeca: In het Lelycentre.

Foto's: CC BY Het Flevolands Archief, Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Potuyt.

S02 Historische stadswandeling Lelystad-Oost (8,2 km)

In het boek *Lelystad uit de kluiten* uit 1980 werd een wandelroute beschreven door de woonwijken die de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders (RIJP) realiseerde. Deze stadswandeling volgt het oostelijk deel van de route. We lopen door de oudste wijken van Lelystad en daarna door wijken die in de loop van de jaren zeventig zijn gebouwd en veranderende stedenbouwkundige inzichten illustreren. “Licht, lucht en ruimte” volgens de ideeën van stedenbouwkundige Cornelis van Eesteren maakte plaats voor kleinschaligheid.

De woonerfwijken die tussen 1973 en 1983 zijn gebouwd zijn “bloemkoolwijken” vanwege de kronkelige wegenstructuur. Zij werden in die tijd overal in Nederland zijn gebouwd. De bloemkoolwijk was hét antwoord op de grootschalige woonwijken uit de jaren vijftig en zestig. De kleinschalige structuur moest zorgen voor een prettige en herkenbare woonomgeving. Deze wijken kregen in Lelystad geen straatnamen. Dit concept werd in Nederland vanaf 1966 naar Amerikaans voorbeeld voor het eerst toegepast in de wijk Dukenburg in Nijmegen.

Tijdens de wandeling zien we ook opvallende verschillen in woningdichtheid. We passeren de ruim opgezette Zuiderzeewijk en Atolwijk, maar ook dicht bebouwde buurten als de Kustrif, Damrif en het Bastion.

- 1. De wandeling start in het Lelycentre voor de ingang van de LIDL. We slaan hier LA en gaan de trappen op. Daarna slaan we LA en gaan de trappen op en lopen over het Brugplein. Daarna gaan we rechtdoor over de fietsbrug (Veluwsebrug).**

Tegelijk met de eerste woningen werden in oktober 1967 de eerste winkelstraten opgeleverd: de Grutterswal en de Koopmansstraat. Het deel langs de trap kwam in 1970 gereed en daar werden twee banken, het postkantoor en de openbare bibliotheek gehuisvest. In december 1968 verhuisde de Albert Heijn, die eerst was gevestigd in de huidige Wibrawinkel, naar de plek waar nu de LIDL zit. In het achterste deel van de supermarkt was tot 1974 de Brugzaal. Hier werden films vertoond, vergaderingen gehouden en er werd gekerkt. Ook de ruimtes boven de winkels werden voor ontspanningsactiviteiten gebruikt. Het boven de LIDL gelegen Brugplein was een ontmoetingsplek voor de bewoners van de stad. Aan het plein lag café 't Kluske. Het aanvankelijke plan om de fietsroute vanuit de Zuiderzeewijk door te trekken naar de hoofdingang van het Smedinghuis werd te duur en daarom werd er een hellingbaan aangelegd. In 2016 is het stalen afdak op het plein verwijderd. Op het plein staat de Zeskanten Paal van Leo van Herk en Aart Huizer. Dit kunstwerk werd in 1971 gemaakt voor een beeldenexpositie.

Na de brug gaan we RD. Na de Rode Klif slaan we RA volgen het fietspad langs de flat Zuiderstaete. Aan het einde, tegenover het wijkcentrum, slaan we RA en volgen dan de Waddenlaan en nemen de bocht naar links.

Links van het fietspad liggen de eerste woonbuurten van de stad. Het Spiek en de Steile Bank werden betrokken in oktober 1967 en huisvestte de banken, het postkantoor en de hulpsecretarie van het Openbaar Lichaam Zuidelijke IJsselmeerpolders (ZIJP), die tot 1980 verantwoordelijk was voor gemeentelijke taken. De medewerkers van deze instellingen hielden kantoor aan huis. De huizen moesten uitstralen dat Lelystad geen Lelydorp zou worden als voortzetting van Dronten, Swifterbant en Biddinghuizen. Om het stedelijk karakter te benadrukken werd gekozen voor drie verdiepingen hoge woningen met smalle gevelbreedte en platte daken. Typerend voor de wijk zijn “pianowoningen” met zonneterrassen op de bovenste verdieping.

Aan de rechterhand ligt de Rode Klif, een in 1971-1974 gebouwd complex van 191 gestapelde woningen voor kleine huishoudens. Rechts van de Waddenlaan, aan de parallelweg Vliehors werden in 1969 drive-in-woningen opgeleverd met een inpandige garage en een woonkamer en keuken op de eerste verdieping.

Aan het einde van de weg slaan we RA en direct LA en lopen dan langs de flat (Breehorn). Na deze flat gaan we RA en volgen het fietspad over de fietsbrug (Vlieterbrug). Na de brug blijven we het fietspad door het stadspark volgen en gaan weer over een fietsbrug (Strandbrug). Daarna houden we rechts aan op een Y-splitsing (Strand) en gaan aan het einde LA, steken de weg over en gaan RD de Baai in. Na nummer 123 gaan we RD over de stoep.

We zijn nu aanbeland in de Atolwijk, gelegen ten zuiden van de Polderdreef en het Lelycentre. Ook deze wijk kenmerkt zich door een ruime opzet met platte daken, pianowoningen en drive-in-woningen. De woningen zijn breder dan in de Zuiderzeewijk. Dit maakt het mogelijk om bij een deel van de woningen de tweede verdieping weg te laten. De bewoners kunnen hun auto op het eigen woonerf naast de voordeur en voor het keukenraam parkeren. Veel bewoners hebben dan ook deze parkeerplaats aan huis overdekt. Net als de Zuiderzeewijk is de Atolwijk (bouw vanaf 1968) ruim opgezet. Midden in de wijk ligt een groene zone.

- 2. Na het gebouw "Open Haven" gaan we LA, steken het fietspad over en gaan dan RD de Lagune in. Daar blijven we RD lopen en passeren we gele hekjes en steken daarna de Parkdreef over. Na nogmaals gele hekjes te zijn gepasseerd slaan we LA, gaan achter de huizen langs en volgen een bocht naar rechts. Daarna steken we de zijstraat Delta 22-83 over en gaan LA Delta 1-13 in. We slaan kort voor het einde van deze straat RA (Delta 120-126).**

Rond 1970 werden in de Delta en de Oostkaap de eerste huurwoningen met kappen gebouwd. De zolders waren niet ingedeeld. Voor de auto was in de wijk nog alle ruimte.

Bij het einde van de stoep gaan we RA en meteen LA langs huisnummer 130. Daarna steken we de weg over en volgen dan de linkerzijde van de klinkerweg (Buitenplaats).

De Buitenplaats (bouw vanaf 1970) was na het Jagersveld de tweede wijk met vrijstaande woningen. De woningen aan de hofjes aan de linkerkant van de straat liggen hoger dan de straat om daarmee ondanks de verscheidenheid aan woningen een strak straatbeeld te realiseren.

Woningen aan de Bongerd, 1974.

Bij de ingang van Buitenplaats 115-137 gaan we RA en steken de weg over en gaan we een bospaadje in. Aan het einde slaan we RA en gaan dan over een tegelpad. Daarna gaan we RD langs huisnummer 136 (Bongerd) en vervolgens RD langs de achterzijde van de tuinen van de 2-onder-1-kapwoningen. Aan het einde gaan we RA over de stoep langs de asfaltweg (Atol). Bij de versmalling gaan steken we de weg over (LA) en gaan daarna direct LA over de stoep langs de Plantage. Na de bocht gaan we RA, Plantage 163-215. Voor de woningen gaan we LA en direct

RD door het hofje.

In de Plantage (bouw vanaf 1972) zijn voor het eerst centrale parkeerterreinen aangelegd. De voordeuren van de woningen komen uit op paden die niet geschikt zijn voor autoverkeer. De woningen zijn wel bereikbaar per auto voor noodgevallen en voor het uitladen van boodschappen. De wijk maakt een minder ruime indruk dan de buurten die we eerder hebben doorkruist.

Bij de parkeerplaatsen gaan we LA de weg op en aan het einde van de weg steken we over en gaan bij nummer 35 RA over de stoep. Daarna buigen we LA en vervolgen de weg. Verderop gaan we RD over een schelpenpaadje tot aan het fietspad vóór gebouwtje (Het Palet). Hier gaan we LA en direct RA op een kruising van fietspaden (Hofstede). We gaan achter Het Palet de fietsbrug over.

- 3. Na de brug komen we in de Rozengaard. We volgen het fietspad en steken de kruisende weg over.**
De door een projectontwikkelaar gebouwde wijk Rozengaard kenmerkt zich door niveauverschillen. De wijk is gebouwd rond enkele hofjes en kent een speelse opzet. Het is de eerste "bloemkoolwijk" met straatnummers die we doorkruisen.
Even voor het einde van het fietspad slaan we RA en volgen we de stoep langs de Beukenhof.

Op de plek van de wijk Beukenhof lag oorspronkelijk het sportpark van voetbalvereniging Stator. Na de fusie van Stator met Zuiderzeevogels tot Batavia '90 werd hier in 1993 een wijk met luxe koopwoningen gebouwd.

Verderop volgen we de stoep langs het fietspad en vervolgens gaan we RD het schelpenpad op. Bij het einde van dit pad vervolgen we het fietspad. Bij de wegwijzer houden we rechts aan en volgen we het fietspad richting Centrum etc. Kort daarna slaan we RA en nemen we het fietspad richting Archipel etc. Bij het bord Archipel 35 t/m 37 gaan we LA en volgen we het fietspad door de wijk. Dit pad gaat over in een asfaltweg. Aan het einde gaan we RA (Archipel 20) de asfaltweg op en dan LA Archipel 14 in.

De Archipel in aanbouw, 1976.

De wijk Archipel (gebouwd vanaf 1975) kenmerkt zich door de groene daken en houten afwerking. De wijk bestaat uit 600 koopwoningen en enkele flats.

Bij het kruisend fietspad (Archipel 18) gaan we RA en de fietsbrug over. Aan het einde van het fietspad gaan we RA en dan RD de Gors uit. We steken de asfaltweg (Atol) over en slaan aan de andere kant van de weg LA en volgen de weg. In de bocht gaan we RD en volgen de stoep langs het fietspad (Kustrif). Na de speelplaats slaan we RA en gaan direct LA over stoep de Damrif in. We vervolgen onze wandeling langs de gele hekjes en gaan LA op parkeerplaats en dan RA Damrif 1-86.

De Damrif en Kustrif (gebouwd in 1975) werd ook wel "Jeruzalem" genoemd vanwege de witte kalkzandsteen waaruit de kleine huurwoningen zijn opgetrokken. De woningdichtheid is hoog voor Lelystadse begrippen.

Bastion met hoog liggende fietsroute, 1978.

Verderop houden we links aan en volgen we de asfaltweg (Zandbank 1-56). Aan het einde van de straat slaan we LA en gaan het fietspad omhoog en daarna over de fietsbrug (Zandbankbrug). Na de brug slaan we RA en volgen het fietspad (De Veste 17). Bij De Veste 16 gaan we RA over de fietsbrug (Centrumbrug). Aan het einde gaan we LA de Bastion in (Woonblok 1-13). We gaan direct RD langs woonblok 2 en daarna RA voor woonblok 14.

Ook in de Bastion (gebouwd in 1977) is de woningdichtheid hoog. De oorspronkelijk witte daken zijn later vervangen door zwarte leistenen. De hoog liggende

fietsroute door de wijk werd in 1988, tien jaar na de bouw, gesloopt.

Na het einde van het woonblok gaan we LA. Bij het tankstation slaan we RA en lopen we richting het Noorderwagenvlein en lopen we over de parkeerplaats naar de LIDL.

EINDE VAN DE WANDELING.